

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 13 Ιανουαρίου 2024
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Πρωταγόρας*, 322c-323a

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιόταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὄρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Ο Δίας στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δίκη από φόβο μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο γένος.
2. Η ιατρική τέχνη εντάσσεται στον καταμερισμό της εργασίας.
3. Οι Αθηναίοι, όταν συζητούν ένα τεχνικό θέμα, δέχονται συμβουλές ακόμη κι από πολίτες που δεν είναι ειδικοί σ' αυτό.
4. Ο άνθρωπος, ακόμη και χωρίς τον νόμο και τη δικαιοσύνη, είναι το ανώτερο από όλα τα έμβια όντα.
5. Η δικαιοσύνη αποτελεί κανόνα της πολιτειακά οργανωμένης κοινωνίας.

Μονάδες 10

B1.a. «καὶ νόμον γε θές... κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»: Σε ποιους ανθρώπους διατάζει ο Δίας να επιβληθεί η θανατική ποινή; Πώς ερμηνεύεται η επιβολή μιας τόσο αυστηρῆς ποινῆς;

Μονάδες 4

B1.β. Η θέση του Αριστοτέλη «Φύσει μὲν οὖν ἡ ὄρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν» συνοδεύεται από τη φράση «ὁ δὲ πρῶτος συστήσας», δημιουργώντας μια φαινομενική αντίφαση. Πώς αίρεται αυτή η αντίφαση και γιατί «ὁ δὲ πρῶτος συστήσας» χαρακτηρίζεται «μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος»;

Μονάδες 6**B2.****ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Αισχύλου, Ευμενίδες, στίχοι 681-710**

Ο Ορέστης μετά τον φόνο της μητέρας του Κλυταιμνήστρας και του εραστή της Αίγισθου καταφεύγει ως ικέτης στον ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς. Ο Απόλλωνας τον συμβουλεύει να φύγει για την Αθήνα ενώ τον καταδιώκουν οι Ερινύες. Φτάνοντας στην ακρόπολη της Αθήνας ζητά από την Αθηνά να τον δικάσει. Στο μεταξύ καταφτάνουν και οι Ερινύες. Η Αθηνά αποφασίζει να γίνει ψηφοφορία και διατάζει σύναξη των Αθηναίων για την θεσμοθέτηση του νέου δικαστηρίου, του Άρειου Πάγου.

ΑΘΗΝΑ Λαέ της Αττικής, πρώτη φορά δικάζοντας
για φόνο, ακούστε το θεσμό που εγκαινιάζω.
Από τώρα και για πάντα μες στη χώρα του Αιγέα
ιδρύεται των δικαστών τούτο το Βουλευτήριο.
Σ' αυτόν το βράχο του Άρη που στήσαν τις σκηνές
οι Αμαζόνες, όταν ήρθανε, φθονώντας τον Θησέα,
να πολεμήσουν, και πύργωσαν καινούριο πύργο
αντικριστά στην πόλη και στον Άρη θυσίασαν,
απ' όπου πήρε τ' όνομα ο βράχος, Άρειος Πάγος-
σ' αυτόν ο σεβασμός των πολιτών
κι ο αδελφός του ο φόβος μέρα και νύχτα
την αδικία θα συγκρατούν, φτάνει
να μη νοθεύουν τη ροή των νόμων οι πολίτες.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2024
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)**

Πού θα 'βρεις καθαρό νερό να ξεδιψάσεις,
όταν με λάσπες και βρωμιές το μαγαρίζεις;
Τους φρόνιμους πολίτες συμβουλεύω
να μην ανέχονται την αναρχία και το δεσποτισμό
και το δέος πέρα για πέρα να μη διώξουν απ' την πόλη.
Ποιος είναι δίκαιος άνθρωπος και δε φοβάται τίποτα;
Τιμώντας το θεσμό με σεβασμό και φόβο,
θα 'χεις της σωτηρίας φρούριο στη χώρα και στην πόλη,
τέτοιο που δεν απόκτησε κανείς λαός
ούτε στους Σκύθες ούτε στον Πέλοπος τον τόπο.
Αδέκαστο στήνω το Βουλευτήριο τούτο,
αγέλαστο και σεβαστό, φρούρό που ξαγρυπνά
στης κοιμισμένης πόλης το προσκέφαλο.
Αυτή την ανοιχτή παραινέση χαρίζω στους πολίτες
για το μέλλον' τώρα να σηκωθείτε πρέπει
να πάρετε την ψήφο σας κα ν' αποδώσετε δικαιοσύνη
με σεβασμό στον όρκο σας' εγώ το λόγο τέλειωσα.

*ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΟΡΕΣΤΕΙΑ**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ.Χ.ΜΥΡΗΣ, ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»**Δεύτερη έκδοση: 1992**των δικαστών το Βουλευτήριο = δικαστήριο**πύργωσαν= όρθωσαν**μαγαρίζεις= λερώνεις, μολύνεις, βεβηλώνεις**δεσποτισμός= η τυραννία**δέος= ο φόβος και σεβασμός προς το θείο*

Τόσο ο Πρωταγόρας όσο και ο Αριστοτέλης θεωρούν την δικαιοσύνη άρρηκτα συνδεδεμένη με την πολιτική κοινωνία. Η θέση αυτή φαίνεται να βρίσκει ανταπόκριση στον λόγο της Αθηνάς; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα διδαγμένα και το παράλληλο κείμενο.

Μονάδες 10

- B3.** Να βρείτε στα δύο αποσπάσματα του αρχαίου διδαγμένου κειμένου μια ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: **επιθετικότητα, διαφήμιση, σχεδιασμός, έδεσμα, συντακτικό.**

Μονάδες 10

- B4.** Να κατατάξετε χρονολογικά τα παρακάτω γεγονότα που αφορούν στη ζωή του Αριστοτέλη ξεκινώντας από το παλαιότερο:

1. Αναλαμβάνει την αγωγή του Αλέξανδρου.
2. Διδάσκει στο Λύκειο.
3. Γνωρίζει τον Πλάτωνα.
4. Πήγε να ζήσει στη Χαλκίδα.
5. Συνθέτει μέρος από τα *Πολιτικά* και *Ηθικά Νικομάχεια*.

Μονάδες 10

**Γ. ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ
OXFORD CLASSICAL TEXTS, LIBRI I-IV**

Στο συνέδριο της πελοποννησιακής συμμαχίας στη Σπάρτη, που έγινε τις παραμονές κήρυξης του Πελοποννησιακού Πολέμου, μεταξύ των δημηγοριών που εκφωνήθηκαν ήταν και αυτή των Κορινθίων, οι οποίοι διακαώς ήθελαν να κηρύξουν τον πόλεμο στους Αθηναίους. Σε αυτή τη σφοδρή κορινθιακή τοποθέτηση αντιτάσσεται ο

μετριοπαθής βασιλιάς της Σπάρτης, Αρχίδαμος, ο οποίος στον λόγο του υποστηρίζει τη συνδιαλλαγή και όχι τον πόλεμο ως τρόπο επίλυσης των διαφορών τους με την Αθήνα, θεωρώντας ότι η Σπάρτη ήταν ανέτοιμη να αναλάβει ένα τέτοιο εγχείρημα.

[1.79.2] καὶ τῶν μὲν πλεόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰ γνῶμαι ἔφερον, ἀδικεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τάχει· παρελθὼν δὲ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνετὸς **δοκῶν** εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε **τοιάδε**. [1.80.1] «Καὶ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειρός εἰμι, ὧ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὄρω, ὥστε μήτε **ἀπειρία** ἐπιθυμῆσαι τίνα τοῦ ἔργου μήτε ἀγαθὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. [1.80.2] εὐροῖτε δ' ἂν τόνδε περὶ οὗ νῦν βουλευέσθε οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμενον, εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. [1.80.3] πρὸς δὲ ἄνδρας οἱ γῆν τε ἐκάς ἔχουσι καὶ προσέτι **θαλάσσης** ἐμπειρότατοί εἰσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, πλούτῳ τε ἰδίῳ καὶ δημοσίῳ καὶ ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ ὄπλοις καὶ ὄχλῳ ὅσος οὐκ ἐν ἄλλῳ ἐνὶ γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστίν, ἔτι δὲ καὶ ξυμμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἔχουσι, πῶς χρὴ πρὸς τούτους ῥαδίως πόλεμον ἄρασθαι; [1.80.4] πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ' **ἦσσοις** ἐσμέν· εἰ δὲ μελετήσομεν καὶ ἀντιπαρασκευασόμεθα, χρόνος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῶ πλεόν ἔτι **τούτου** ἐλλείπομεν καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν οὔτε ἐτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν.

Λεξιλόγιο

πολεμητέα εἶναι = πρέπει να κηρυχθεῖ πόλεμος εναντίον της

ἐκάς: μακριά

ἐξήρτυνται < ἐξαρτύομαι = προετοιμάζομαι, τακτοποιούμαι

Γ1. Να αποδώσετε στη νέα ελληνική το απόσπασμα "*καὶ τῶν μὲν πλεόνων ... εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο.*".

Μονάδες 20

Γ2. Με ποια επιχειρήματα ο Αρχίδαμος τεκμηριώνει την άποψή του ότι ο πόλεμος τον οποίο σκέπτονται να κηρύξουν οι σύμμαχοί του στην Αθήνα θα είναι δύσκολος;

Μονάδες 10

Γ3. α)

καὶ δημοσίῳ καὶ ναυσὶ καὶ ἵπποις: να μεταφέρετε τα πτωτικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού (μονάδες 3)

σωφρόνως: Να γράψετε τον συγκριτικό βαθμό του επιρρήματος (μονάδα 1)

ὕμῶν: Να γράψετε τον ίδιο τύπο στο γ' πρόσωπο (μονάδα 1)

(Μονάδες 5)

β) ἔφερον, ὄρῳ, ἔχουσι, ἐλλείπομεν: να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου β' στην ίδια φωνή (μονάδες 4)

εὔροιτε: να γράψετε το ίδιο τύπο στον παθητικό αόριστο. (μονάδα 1)

(Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τους όρους που εμφανίζονται με έντονα γράμματα στο αδίδακτο κείμενο.

(Μονάδες 7)

β. Να καταγράψετε τον υποθετικό λόγο της τελευταίας παραγράφου, να τον αναγνωρίσετε (μονάδα 1) και να τον μετατρέψετε, ώστε να δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν (μονάδες 2).

(Μονάδες 3)

Μονάδες 10